

Київський університет імені Бориса Грінченка
Кафедра початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор
із науково-методичної та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

2015 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП 3.1.1 МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Напрямок підготовки 6.010102 «Початкова освіта»

Педагогічний інститут

Київ – 2015 рік

Методика навчання української мови : роб. навч. прогр. [для студ. спеціальності 6.01010201 «Початкова освіта»] / уклад. С.Г. Дубовик, Т. Е. Пушкарьова, К. П. Нечипоренко. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – 22 с.

Розробники:

Дубовик Світлана Григоріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Пушкарьова Тетяна Едуардівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Нечипоренко Катерина Петрівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін

Протокол № 2 від 02 вересня 2015 року

Завідувач кафедри початкової освіти
та методик гуманітарних дисциплін

 С.М. Мартиненко

Заступник директора
з науково-методичної та навчальної роботи

 М.А. Машовець

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015 рік
© Педагогічний інститут, 2015 рік

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 4	Галузь знань <i>0101 Педагогічна освіта</i>	Нормативна	
	Напрямок підготовки <i>6.010102 Початкова освіта</i>		
Модулів – 3	Спеціальність (професійне спрямування): вчитель початкової школи	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		4-й	
Загальна кількість годин – 144		Семестр	
		7-й	7-й
		Лекції	
		8 год.	4 год.
		Семінарські	
		8 год.	8 год.
		Практичні	
		26 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		54 год.	82 год.
		Модульний контроль:	
		6 год.	
		Семестровий контроль:	
		30 год.	
		Вид контролю: екзамен	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 Самостійної роботи студента – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «бакалавр»		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни є:

- розгляд питань щодо організації процесу навчання української мови в початковій школі, процесу мовної підготовки молодших школярів відповідно до державних і європейських стандартів;
- висвітлення наукових концепцій, розкриття сутності дидактико-методичних понять, методів та технологій сучасного уроку української мови;
- надання допомоги студентам у процесі оволодіння професійною компетентністю, формування особистості майбутнього вчителя, який зорієнтований на особистісний розвиток дитини і потреби сучасної початкової школи.

Завданням вивчення навчальної дисципліни є:

- створення умов для повноцінної реалізації та самореалізації потенційних професійних можливостей студента;
- оволодіння дидактико-методичними знаннями з навчальної дисципліни;
- усвідомлення практичної значущості теоретичних знань для творчої педагогічної діяльності вчителя;
- розвиток умінь моделювання навчально-виховного процесу уроків навчання грамоти й уроків української мови;
- реалізація виховного потенціалу предмета з метою формування професійних рис і якостей особистості вчителя;
- формування готовності до творчої активності у професійній діяльності;
- аналіз закономірностей функціонування системи початкової мовної освіти і її складників (навчально-виховний процес, учитель, учень тощо);
- ознайомлення з системою методів, прийомів і засобів навчання української мови в початкових класах; традиційними й інноваційними формами організації навчальної діяльності молодших школярів на уроках вивчення рідної мови;
- розгляд типології уроків української мови й ознайомлення зі структурою різних типів уроків рідної мови в початковій школі;
- вивчення, аналіз та узагальнення досвіду педагогічної діяльності в початковій школі на уроках української мови.

Курс «Методика навчання української мови» спрямований на формування у студентів таких професійних *компетентностей*:

1. Загальні компетентності

1.1. Світоглядна. Наявність ціннісно-орієнтаційної позиції, загальнокультурної ерудиції, широкого кола інтересів. Розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії, значущості для власного розвитку знань методики навчання української мови у початковій школі. Усвідомлення сутності змістових ліній програми «Українська мова. 1-4 класи» та важливості їх реалізації на уроках у початковій школі.

1.2. Громадянська. Розуміння відповідальності перед суспільством і державою за свою професійну діяльність, зокрема в організації навчально-

виховного процесу на уроках української мови в початковій школі. Уміння діяти з соціальною відповідальністю та громадською свідомістю, поважати Батьківщину, її символіку, традиції, мову.

1.3. Комунікативна. Вміння здійснювати комунікативну взаємодію у підсистемах «учитель-учень», «учитель-учитель», «учитель-батьки» як українською, так і іноземними мовами. Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя. Оприлюднювати та популяризувати власні методичні доробки у вирішенні актуальних педагогічних проблем сучасної методики навчання української мови.

1.4. Інформаційна. Здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань методики навчання української мови. Здатність до ефективного застосування інформаційних технологій із метою підвищення якості засвоєння знань курсу «Українська мова» учнями молодшого шкільного віку.

1.5. Науково-дослідницька. Здатність виконувати навчально-дослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності. Здатність до самостійної професійної діяльності, пов'язаної з вирішенням педагогічних ситуацій на уроках української мови у початковій школі.

1.6. Самоосвітня. Здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку. Спрямованість на розкриття особистісного творчого педагогічного потенціалу та самореалізацію. Прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху.

2. Фахові компетентності

2.1. Організаційна. Здатність планувати, організовувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність учнів на уроках української мови у початковій школі, проектувати траєкторії формування ключової комунікативної компетентності молодших школярів.

2.2. Психолого-педагогічна. Володіння базовими знаннями з психології та педагогіки, вміння їх застосовувати на уроках української мови у початковій школі. Здатність враховувати індивідуальні та вікові особливості молодших школярів з метою підвищення рівня засвоєння знань і умінь з курсу «Українська мова» у початковій школі. Готовність до діагностичної діяльності, створення сприятливих умов для особистісно орієнтованої освіти з урахуванням навчальних можливостей і потреб учнів.

2.3. Методична. Застосування базових психолого-педагогічних і методичних знань і умінь для формування в учнів ключової комунікативної компетентності. Здатність до вирішення фахових і методичних завдань. Застосування на практиці професійних умінь і навичок для розв'язання педагогічних ситуацій на уроках української мови у початковій школі.

2.4. Здоров'язбережувальна. Здатність раціонально ставитись і берегти власне здоров'я і здоров'я учнів, створювати сприятливе здоров'язберігальне освітнє середовище, дбати про фізичне, психічне і соціальне здоров'я.

2.5. Інтегративна. Здатність і готовність впроваджувати у навчально-виховний процес початкової школи інтегровані уроки, поєднувати знання з різних навчальних предметів для побудови уроку як цілісного творчого

процесу. Впровадження особистісно орієнтованого та діяльнісно-компетентнісного підходів у навчанні початкового курсу української мови.

2.6. Творча. Здатність виконувати функцію фасилітатора. Готовність упроваджувати сучасні освітні технології навчання української мови у початковій школі, кардинально змінювати види діяльності та створювати власне навчально-методичне забезпечення курсу «Українська мова. 1-4 класи» з метою підвищення рівня комунікативної компетентності молодших школярів.

Вивчення курсу передбачає формування у студентів **знань** про:

- принципи початкового навчання рідної мови і мовлення;
- методи і прийоми навчання української мови;
- вимоги до сучасного уроку української мови в початковій школі;
- методiku вивчення фонетики і графіки в початковій школі;
- методiku опрацювання лексики в початковій школі;
- методiku засвоєння граматики в початковій школі;
- методiku навчання орфографії в початковій школі.

На основі цих знань у студентів мають бути сформовані **вміння**:

- виділяти у шкільному підручнику з української мови теоретичний, емпіричний і практичний компоненти навчального матеріалу;
- аналізувати навчально-методичні комплекти (підручники і навчальні посібники) з української мови і методики її навчання в початковій школі й оцінювати їхній зміст із погляду врахування сучасних дидактичних вимог,
  - проектувати окремі фрагменти процесу засвоєння мовних знань;
  - за заданою темою сформулювати мету уроку;
  - за заданою темою обрати тип уроку української мови й описати його основні етапи;
  - обирати методи і прийоми залежно від цілі та змісту навчання (типу уроку);
  - будувати урок української мови як цілісну, складну, динамічну систему, основними складовими якої є організаційний дидактичний, психологічний, методичний, виховний та санітарно-гігієнічний аспект
- аналізувати урок української мови з позицій реалізації принципів навчання;
  - опрацьовувати інформаційні джерела з метою ознайомлення з новітніми технологіями навчання української мови в початковій школі і методикою запровадження їх у системі початкової мовної освіти в навчальних закладах різних типів;
  - аналізувати педагогічну діяльність учителів початкових класів на уроках української мови, які є виявом професіоналізму і педагогічної культури.

Програмні результати навчання:

- знання із психології, педагогіки та фахових методик навчання, достатні для успішної діяльності в традиційних сферах застосування;
- уміння ефективно і гнучко використовувати українську мову в суспільній, освітньо-професійній та особистісній сферах діяльності;
- здатність продемонструвати вміння застосовувати сучасні педагогічні технології в навчально-виховному процесі початкової школи;
- уміння робити презентації (усно/письмово), виконувати дослідницькі, експериментальні проекти, курсові дослідження;
- здатність аналізувати навчально-методичні комплекти для початкової школи, оцінювати їхнє змістово-технологічне наповнення відповідно до дидактичних вимог;
- здатність розробляти плани-конспекти уроків і виховних заходів для початкової школи, визначати їхнє навчально-методичне забезпечення, вміння застосовувати сучасні ІКТ;
- здатність оцінювати навчальні досягнення, вихованість і старанність молодших школярів;
- уміння здійснювати пошук і огляд інформації у спеціальних наукових джерелах, використовуючи різноманітні ресурси: періодичні видання, бази даних, веб-сайти, портали тощо;
- здатність опрацьовувати інформаційні джерела для ознайомлення з перспективними педагогічними технологіями і методикою їх упровадження в початковій школі;
- здатність аналізувати перспективний досвід учителів початкової школи для подальшого його творчого використання;
- здатність працювати як самостійно, так і в команді, демонструючи якості лідерства, вміння ефективно спілкуватися й досягати очікуваний результат.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль № 1

Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти

Лекція 1.1. Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Основні завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників.

Основні поняття: навчання грамоти, лінгвістичні основи, психолого-педагогічні основи, методи навчання грамоти, аналітичні, синтетичні, аналітико-синтетичні методи, буквоскладальний, метод цілих слів.

Навчання грамоти – це засіб набуття дітьми перших навичок правильного читання і письма, формування їх мислення і розвиток мови.

Основні завдання: розвиток фонетико-фонематичного слуху, розвиток мовлення, формування читацької навички, формування каліграфічного письма.

Психолого-педагогічні основи: підбір форм, методів і видів роботи із врахуванням психологічних особливостей першокласника (мовлення, мислення, увага, уява, сприймання).

У сучасній школі навчання грамоти шестирічних першокласників здійснюється за звуковим аналітико-синтетичним методом. Цей метод і ґрунтується на таких науково-методичних засадах:

1) предметом читання є позначена буквами звукова будова слова; звуки мовлення, які дитині необхідно відтворити, читаючи слово, є тими основними мовними одиницями, якими вона оперує на початковому етапі оволодіння грамотою;

2) початкові фонетичні уявлення діти мають одержувати тільки на основі спостережень за відповідними одиницями живого мовлення (звук, голосний, приголосний, склад та ін.) з належним усвідомленням їх істотних ознак;

3) початку ознайомлення дітей з буквами має передувати період практичного засвоєння звукової системи рідної мови, так званий добукварний період.

Розвиток мовлення розглядається як основоположний розділ Програми з навчання грамоти, що пронизує та об'єднує всю мовленнєву діяльність учнів. У Програмі окреслено основні напрями роботи з розвитку мовлення, у руслі яких має працювати вчитель:

1. Удосконалення звуковимови і культури мовлення
2. Робота над збагаченням, угочненням і активізацією словника.
3. Удосконалення граматичного ладу.
4. Розвиток зв'язного мовлення.

Мовні знання. У період навчання грамоти першокласники практично засвоюють елементарні теоретичні мовні знання та мовленнєві уявлення: перші уявлення про мовлення, його необхідність; для спілкування;

уявлення про виражальні засоби мови; уявлення про мовлення казок; уявлення про скоромовки, чистомовки, лічилки, визначення їх особливостей; уявлення про звукову структуру слів та звукову систему рідної мови; уявлення про складову структуру слів, наголос; уявлення про речення, його будову; • уявлення про букви, що вживаються на позначення звуків; знання букв українського алфавіту (друкованих та рукописних); уявлення про усне і писемне мовлення; знання про мовленнєві форми привітання і прощання; уявлення про культуру мовлення; початкові уявлення про текст, його структурні частини; уявлення про типи текстів; уявлення про роль заголовка; ознайомлення з інтонуванням текстів; уявлення про виразність тексту; уявлення про темп, тон, силу мовлення.

Мовленнєві уміння. Означені мовні знання є базою, на якій формуються мовленнєві уміння.

Мовленнєві уміння поділяють на дві великі групи залежно від виду мовленнєвої діяльності: рецептивні види мовленнєвої діяльності (слухання, читання) та продуктивні (говоріння, письмо). Таким чином, це групи таких умінь:

- визначати тему мовленнєвого повідомлення;
- ділити мовленнєве повідомлення на змістові частини (орієнтування);
- визначати головну думку змістової частини та думки, що деталізують головну;
- встановлювати логіку змістового повідомлення (планування);
- визначати загальний зміст повідомлення (реалізація);
- поєднувати змістові частини в цілісне мовленнєве повідомлення;
- утримувати в пам'яті основну думку кожної змістової частини;
- визначати структурно-змістову єдність цілого тексту;
- встановлювати логіку розгортання повідомлення (планування);
- контролювати правильність створеного тексту (контроль).

Кожне окреме вміння ґрунтується на мовних знаннях.

Взаємодія та взаємозв'язок компонентів мовленнєвої діяльності забезпечується їх ієрархічним розташуванням.

Семінарське заняття 1.1. Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти

Лекція 1.2. Основні завдання добукварного, букварного та післябукварного періодів навчання грамоти. Структура і методика уроків читання і письма

Основні поняття: періоди навчання грамоти, добукварний, букварний післябукварний періоди, етапи букварного періоду, тема, мета і структура уроку, навчальний зміст, види роботи, урок ,структура, етапи уроку.

Завдання букварного періоду: ознайомити із літерами; розвиток зв'язного мовлення, формування навички читання, формування навички письма. Букварний період поділяється на три етапи. Основні граматичні поняття цього періоду; основні знання й уміння, які формуються протягом букварного

періоду, спрямовані на формування механіки читання, а пізніше навички. Особливості роботи на першому етапі букварного періоду полягають в ознайомленні першокласників із літерами, які позначають голосні звуки, робота спрямовується на впорядкування граматичного ладу мовлення

Упорядкування граматичного ладу мовлення – одна з основних проблем сучасної методики навчання мови, оскільки відсутність належного взаємозв'язку між теоретичними знаннями і практичними мовленнєвими вміннями позначається на кількісних і якісних характеристиках мовлення, породжує різного типу мовленнєві помилки й недоліки. З метою запобігання їм, окрім опанування теорії мови, необхідне орієнтування в конкретній мовленнєвій ситуації, відповідно добір змісту та мовних засобів для вираження думки, володіння правилами мовленнєвої поведінки в різних умовах спілкування.

Оволодіти граматичною будовою мови – означає навчитися правильно вживати відмінкові закінчення іменників і прикметників, дієслівні форми та їх видозміни, суфікси, префікси, правильно будувати речення, дотримуючись відповідного порядку слів у ньому, будувати різні види і типи речень.

На другому етапі букварного періоду значна увага приділяється формуванню умінь орфоепічного читання, відповідно до норм української літературної вимови. Продовжується робота над правильним вимовлянням м'яких і твердих приголосних звуків. Відбувається знайомство із літерами, які на письмі позначають тверді і м'які звуки.

Першокласники знайомляться з буквеним позначенням звука. На уроці читання здійснюється робота із ознайомленням із друкованою літерою, закріплюються звуки, які вона позначає на письмі.

Тему уроку учитель визначає враховуючи вимоги програми, а також навчальний зміст розвороту букваря.

Визначаючи навчальну мету вчитель орієнтується на програмові вимоги, а також на інші нормативні документи.

Визначаючи виховну мету заняття вчитель повинен брати до уваги багатогранність формування особистості молодшого школяра.

Розвивальні функції уроку передбачають опанування школярами різних загальнонавчальних прийомів розумової діяльності. У першому класі загальновідомі і найпоширеніші такі типи уроків (за класифікацією В.О. Онищука): урок засвоєння нових знань, комбінований урок, урок узагальнення і систематизації нових знань та інші.

Методика проведення звукової роботи (звуки [с], [с']). Для аналізу візьмемо слова *рис* і *рись*. Послідовність роботи на уроці може бути такою:

1. Розгляд малюнка із зображенням волоті рису, називання малюнка, робота над усвідомленням лексичного значення слова *рис*.

2. Вимова слова *рис* учителем із підкресленням останнього звука: *ри [ссс]*; , виділення звука [с].

3. Вимова звука [с] учнями і слухання його звучання: *повітря, проходячи через ротову порожнину, натрапляє на перешкоди, створені зубами та кінчиком язика: звук вимовляється з шумом.*

4. Спостереження за артикуляцією звука [с]: *зуби зближені, кінчик язика торкається нижніх різців.*

5. Характеристика звука [с]: приголосний, твердий; встановлення способу позначення його умовним значком (фішкою).

6. Розпізнавання звука [с] серед інших у грі "Піймай звук". Учитель вимовляє кілька звуків, серед яких є потрібний [с] [у], [с], [а], [н], [с], [о], [в], [с]), *учні сигналізують про наявність звука [с], сплескуючи в долоні.*

7. Утвореній злиття зі звуком [с]: [ε], [а] - [ш]; [с], [у] - [су]; [с], [о] - [со]; [с], [и] - [си].

8. Аналіз утворених злиттів: [са] *складається зі звуків [с], [а] тощо.*

Цей період призначений для удосконалення уміння читати, писати, робити елементарні аналітико-синтетичні операції з одиницями різних мовних рівнів, для розвитку усного мовлення, продовжується робота над активізацією словникового запасу учнів.

Уроки читання треба тісно пов'язувати з уроками письма і навпаки. З цією метою на уроках читання вчитель повинен пропонувати учням на дошці по кілька речень рукописного тексту (відомого і невідомого), а на уроках письма практикувати списування з друкованого шрифту слів, словосполучень і речень.

На цьому етапі навчання слід добиватися від усіх учнів переходу від складового читання до читання словами.

Структура уроку післябукварного періоду більше нагадує собою урок читання. Власне, одне із завдань післябукварного періоду – підготувати учнів до роботи з читанкою.

Семінарське заняття 1.2. Основні завдання та особливості роботи у добукварний та букварний період навчання грамоти.

Практичне заняття 1.1. Прийоми звукового аналізу й синтезу. Поняття «звук», «злиття», «склад», «слово», «речення», «текст». Наукове тлумачення умовного позначення звуків

Практичне заняття 1.2. Прийоми роботи з ілюстративним матеріалом нового «Букваря» (авт. Захарійчук М.Д., Науменко В.О.)

Практичне заняття 1.3. Ігрова діяльність на уроках навчання грамоти, сюжетно рольові, мовні та мовленнєві ігри

Практичне заняття 1.4. Моделювання уроку добукварного періоду. Моделювання слів. Звуковий аналіз слова

Практичне заняття 1.5. Моделювання уроків читання і письма букварного періоду

Практичне заняття 1.6. Основні завдання післябукварного періоду. Структура і методика уроків читання і письма післябукварного періоду.

Змістовий модуль № 2

Теоретичні основи вивчення курсу української мови в початковій школі

Лекція. Принципи навчання української мови в початковій школі (2 год.)

Поняття про принципи навчання української мови. Цілісна система принципів навчання Я.А.Коменського. Теоретичні положення концепції системи принципів навчання К.Д.Ушинського.

Класифікація принципів навчання української мови. Поняття про загальнодидактичні принципи навчання української мови. Поняття про специфічні методичні принципи навчання української мови.

Загальна характеристика дидактичних принципів навчання української мови. Поняття про дидактичні принципи навчання української мови. Принцип науковості. Принцип доступності. Принцип наочності. Принцип систематичності і послідовності. Принцип наступності. Принцип перспективності. Принцип усвідомленості.

Загальна характеристика специфічних методичних принципів навчання української мови. Поняття про специфічні методичні принципи навчання української мови. Принцип уваги до мовної матерії, до розвитку мовних органів. Принцип розуміння мовних значень – лексичних, граматичних, ролі морфем і синтаксичних одиниць. Принцип оцінки виразності мовлення. Принцип розвитку чуття мови. Принцип координації усного і писемного мовлення. Принцип пришвидшення темпу навчання.

Основні поняття теми: принципи навчання української мови, дидактичні принципи навчання української мови, специфічні методичні принципи навчання української мови.

Рекомендована література

основна: [1, 2, 4];

додаткова: [2, 3, 5]

Семінарське заняття 1. Методи і прийоми навчання української мови в початковій школі (2 год.)

Семінарське заняття 2. Форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови в початковій школі (2 год.)

Лекція. Урок української мови в початковій школі (2 год.)

Загальна характеристика уроку української мови в початкових класах.

Основна мета уроку української мови. Навчальна, розвивальна і виховна цілі уроку рідної мови.

Вимоги до уроку української мови в початкових класах. Цілеспрямованість уроку. Структура уроку української мови. Логічна побудова уроку. Система методів, прийомів і форм організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови. Система мовно-мовленнєвих вправ. Розвиток мислення і мовлення на уроках рідної мови.

Формування прийомів логічного мислення (вміння аналізувати, зіставляти, порівнювати, синтезувати, встановлювати спільне і відмінне в аналізованих мовних явищах, узагальнювати, класифікувати, доводити, аргументувати). Виховання вмінь самостійно працювати, набувати знання, користуватися книгою як джерелом знань, орієнтуватися в матеріалі підручника, користуватися довідковим матеріалом.

Самостійна творча робота на уроці української мови. Забезпечення принципу диференційованого навчання, індивідуалізації завдань. Дотримання принципу міжпредметних зв'язків. Забезпечення гігієнічних вимог до організації уроку.

Види уроків української мови в початковій школі.

Основні поняття теми: урок української мови, мета уроку, цілі уроку, вимоги до уроку рідної мови, види уроків української мови.

Рекомендована література

основна: [1, 2, 4];

додаткова: [5, 6]

Змістовий модуль № 3

Методика вивчення мовного матеріалу в початковій школі

Практичне заняття. Методика вивчення фонетики в початковій школі (2 год.)

Практичні заняття. Методика вивчення лексики в початковій школі (4 год.)

Практичні заняття. Методика вивчення орфографії в початковій школі (4 год.)

Практичні заняття. Методика вивчення граматики в початковій школі (4 год.)

3. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин											
		Денна форма					Заочна форма						
		Усього	у тому числі				Усього	у тому числі					
			Лекцій	Семінарських	Практичних	С. р.		МКР	Лекцій	Практичних	Семінарських	Інд. робота	С. р.
Змістовий модуль I													
Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти													
1	Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Основні завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників	7	2	2		3		5			2		3
2	Основні завдання добукварного, букварного та післябукварного періодів навчання грамоти. Структура і методика уроків читання і письма	7	2	2		3		5	2				3
3	Прийоми звукового аналізу й синтезу. Поняття «звук», «злиття», «склад», «слово», «речення», «текст». Наукове тлумачення умовного позначення звуків	4			2	2		4		2			2
4	Прийоми роботи з ілюстративним матеріалом нового «Букваря» (авт. Захарійчук М.Д., Науменко В.О.)	4			2	2		3					2
5	Ігрова діяльність на уроках навчання грамоти, сюжетно рольові, мовні та мовленнєві ігри	5			2	3		5		2			3
6	Моделювання уроку добукварного періоду. Моделювання слів. Звуковий аналіз слова	6			2	3		8					7
7	Моделювання уроків читання і письма букварного періоду	10			2	4		12		2	2		7
8	Основні завдання післябукварного періоду. Структура і методика уроків читання і письма післябукварного періоду	7			2	4		10		2			6
Разом за навчальним планом		52	4	4	12	24	2	52	2	8	4		33

Змістовий модуль II Теоретичні основи вивчення курсу української мови в початковій школі													
1	Принципи початкового навчання рідної мови і мовлення		2			3		5	2				3
2	Методи і прийоми навчання української мови в початковій школі			2		3		5			2		3
3	Форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови			2		1		2					2
4	Урок української мови в початковій школі		2			3		5			2		3
Разом за навчальним планом			4	4	-	10	2	17	2		4		11
Змістовий модуль III Методика вивчення мовного матеріалу в початковій школі													
5	Методика вивчення фонетики в початковій школі				2	5		5		2			3
6	Методика вивчення лексики в початковій школі				4	5		10		2			8
7	Методика вивчення орфографії в початковій школі				4	5		10		2			8
8	Методика вивчення граматики в початковій школі				4	5		10		2			8
Разом за навчальним планом					14	20	2	52	2	8	4		38
Іспит		30											
Разом		144	8	8	26	54	6	144	6	16	16	-	82

5. Теми семінарських і практичних занять

Змістовий модуль № 1

Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти	2
2	Основні завдання та особливості роботи у добукарний та букварний період навчання грамоти	2
3	Прийоми звукового аналізу й синтезу. Поняття «звук», «злиття», «склад», «слово», «речення», «текст». Наукове тлумачення умовного позначення звуків	2
4	Прийоми роботи з ілюстративним матеріалом нового «Букваря» (авт. Захарійчук М.Д., Науменко В.О.)	2
5	Ігрова діяльність на уроках навчання грамоти, сюжетно рольові, мовні та мовленнєві ігри	2
6	Моделювання уроку добукарного періоду. Моделювання слів. Звуковий аналіз слова	2
7	Моделювання уроків читання і письма букварного періоду	2
8	Основні завдання післябукварного періоду. Структура і методика уроків читання і письма післябукварного періоду	2

Змістові модулі № 2-3
Теоретичні основи вивчення курсу української мови
в початковій школі

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методи і прийоми навчання української мови в початковій школі	2
2	Форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови	2
3	Методика вивчення фонетики в початковій школі	2
4-5	Методика вивчення лексики в початковій школі	4
6-7	Методика вивчення орфографії в початковій школі	4
8-9	Методика вивчення граматики в початковій школі	4

6. Самостійна робота

Змістовий модуль № 1

Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин	Кількість балів
1	Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти	3	5
2	Основні завдання та особливості роботи у добукварний та букварний період навчання грамоти	3	
3	Прийоми звукового аналізу й синтезу. Поняття «звук», «злиття», «склад», «слово», «речення», «текст». Наукове тлумачення умовного позначення звуків	2	5
4	Прийоми роботи з ілюстративним матеріалом нового «Букваря» (авт. Захарійчук М.Д., Науменко В.О.)	2	5
5	Ігрова діяльність на уроках навчання грамоти, сюжетно рольові, мовні та мовленнєві ігри	3	
6	Моделювання уроку добукварного періоду. Моделювання слів. Звуковий аналіз слова	3	
7	Моделювання уроків читання і письма букварного періоду	4	5
8	Основні завдання післябукварного періоду. Структура і методика уроків читання і письма післябукварного періоду	4	
	Разом	24 год.	20 балів

Змістові модулі № 2-3

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Принципи навчання української мови в початковій школі	3	5
2	Методи і прийоми навчання української мови в початковій школі	3	5
3	Форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови	1	5
4	Урок української мови в початковій школі	3	5
5	Методика вивчення фонетики в початковій школі	5	5
6	Методика вивчення лексики в початковій школі	5	5
7	Методика вивчення орфографії в початковій школі	5	5
8	Методика вивчення граматики в початковій школі	5	5
	Разом	30 год.	40 б.

7. Методи навчання

І. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

•*Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, комбінована) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

•*Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

•*Практичні*: вправи, моделювання фрагментів та цілісних уроків, виготовлення наочних посібників.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом вчителя; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

ІІ. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

8. Методи контролю

Тестовий контроль, модульні контрольні роботи, графічні види, ІНДЗ, самооцінка і самоаналіз.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота														Макс ума балів	Екза мен	Сума	
Модулі	Змістовий модуль I						Змістовий модуль II				Змістовий модуль III						
Бали за модуль	135 б.						69 б.				122 б.				326		
Лекції	1	1					1			1				4			
Семінарські заняття	11	11						11	11					44			
Практичні Заняття			11	11	11	11	11	11			11	22	22	22	143		
Сам. робота	5	5	5		5		5	5	5	5	5	5	5	5	60		
МКР	25						25				25				75		
333:60=5.5						PK – 5.5								333	40	100	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Значення оцінки	Оцінка за шкалою університету	За національною шкалою
A	Відмінно – відмінний (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками	90-100 балів	« відмінно »
B	Дуже добре – достатньо високий рівень знань в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок	82-89 балів	« добре »
C	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок	75-81 балів	
D	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	69-74 балів	« задовільно »
E	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)	60-68 балів	
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	35-59 балів	« незадовільно »
F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни	1-34 балів	

10. Методичне забезпечення курсу

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
  - ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
  - ✓ завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Методика навчання української мови»;
  - ✓ Відеозаписи уроків;
  - ✓ Набір дидактичного матеріалу для проведення практичних занять.

11. Рекомендована література ЗМ 1

Основна

1. Вашуленко М. С. Буквар : підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко. – К. : Освіта, 2012. – 152 с.
2. Захарійчук М. Д. Буквар : підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. Д. Захарійчук, В. О. Науменко. – К. : Грамота, 2012. – 176 с.
3. Захарійчук М. Д. Методика навчання грамоти (курс лекцій для студентів спеціальності 7.010102 – «початкове навчання») / М. Д. Захарійчук. – 2-ге видання, стереотипне. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2005. – 70 с.
4. Захарійчук М. Д. Українська мова. 1 клас : післябукварна частина : навч. посіб. / М. Д. Захарійчук. – К. : Грамота, 2012.
5. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2010. – 364 с.
6. Навчальні програми для загальноосвітніх закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. К. : Видавничий дім «Освіта». – 2012. – 392 с.
7. Науменко В. О. Читанка. 1 клас : післябукварна частина : навч. посіб. / В. О. Науменко. – К. : Грамота, 2012. – 96 с.
8. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник для студентів пед. фак. / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 504 с.

Додаткова

1. Амонашвілі Ш. А. В школу с шести лет / Ш. А. Амонашвілі. – М. : Педагогика, 1986. – 176 с.
2. Балютіна К. М. Демонстраційні картки друкованих та рукописних букв: навчально-наочний посібник з каліграфії для дітей 6-7 років / К. М. Балютіна, В. М. Горобієвська. – К., 2001. – 41 с.
3. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі : метод. посіб. / М. С. Вашуленко. – К. : Освіта, 2006. – 268 с.
4. Вашуленко М. С. Післябукварик : підручник для 1-го класу / М. С. Вашуленко, В. О. Науменко, М. Д. Захарійчук. – К. : Літера ЛТД, 2008. – 96 с.
5. Глазова О. Навчання діалогічного мовлення / О. Глазова // Дивослово. – №1. – 2003. – С. 31- 32.
6. Гудзик І. П. Аудіювання українською мовою : посіб. / І. П. Гудзик. – К. : Педагогічна думка, 2003. – 144 с.
7. Гудзик І. П. Навчаємо слухати-розуміти українську мову / І. П. Гудзик // Рідні джерела. – 1998. – № 1. – С. 14-17.
8. Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ століття). – К. : Райдуга, 1994.
9. Дубовик С. Г. Розвиток діалогічного мовлення школярів на уроках української мови / С. Г. Дубовик // Поч. шк. – 2002. – № 7. – С. 19-21.

10. Захарійчук М. Д. Демонстраційні таблиці з навчання грамоти / М. Д. Захарійчук, В. О. Науменко. – К. : Грамота, 2012.

Рекомендована література ЗМ 2-3

Основна

1. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі : метод. посіб. / М. С. Вашуленко. – К. : Освіта, 2006. – 268 с.
2. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2010. – 364 с.
3. Навчальні програми середньої загальноосвітньої школи. – К. : Видавничий Дім «Освіта», 2012. – 429 с.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підруч. для студентів пед. фак. / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 416 с.
5. Тоцька Н. І. Фонетика української мови та її вивчення в початкових класах / Н. І. Тоцька. – К. : Рад. шк. – 1994. – 176 с.

Додаткова

1. Бадер В. І. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів / В. І. Бадер. – К. : 1997. – 272 с.
2. Вашуленко М. С. Орфоепія і орфографія в 1 – 3 класах / М. С. Вашуленко. – К. : Рад. шк., 1982. – 103 с.
3. Вашуленко М. С. Удосконалення змісту і методики навчання рідної мови в 1-4 класах / М. С. Вашуленко. – К. : Рад. школа, 1991. – 35 с.
4. Гудзик І. П. Аудіювання українською мовою: посіб. / І. П. Гудзик. – К. : Педагогічна думка, 2003. – 144 с.
5. Мацько Л. І. Українська мова як засіб формування національної свідомості / Л. І. Мацько // Українська мова як державна в Україні : зб. матеріалів. – К. : 1999. – С. 74–82.
6. Методика викладання української мови: навч. посібник / С. І. Дорошенко, М. С. Вашуленко, О. І. Мельничайко та ін.; за ред. С. І. Дорошенка. – 2-е вид. перероб. і допов. – К. : Вища шк., 1992. – 398 с.
7. Пономарьова К. І. Формування в молодших школярів умінь будувати зв'язні висловлювання / К. І. Пономарьова // Поч. школа. – 2003. – № 11. – С. 29–33.

Навчально-методична карта дисципліни «Методика навчання української мови»

Разом 144 години: 8 год. – лекції, 8 год. – семінарські заняття, 26 год. – практичні заняття, 6 год. – модульний контроль, 60 год. – сам. робота,
1 год. – консультація до екзамену, 1 год. – іспит.

Модулі	Змістовий модуль I								Змістовий модуль II.		Змістовий модуль III.			
Кіл-сть балів за модуль	157 б.								43 б.					
Лекції	1		2						3	4	10			
Теми лекцій	Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання граматики. Основні завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників		Основні завдання добуварного, букварного та післябукварного періодів навчання граматики. Структура і методика уроків читання і письма						Принципи початкового навчання рідної мови і мовлення	Урок української мови в початковій школі				
Семінарські й практичні заняття	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12-13	14-15	16-17
Теми семінарських практичних занять	Психолого-педагогічні і лінгвістичні основи методики навчання граматики. Основні завдання розвитку мовленнєвої діяльності першокласників	Основні завдання добуварного, букварного та післябукварного періодів навчання граматики. Структура і методика уроків читання і письма	Прийоми звукового аналізу й синтезу. Поняття «звук», «злиття», «склад», «слово», «речення», «текст». Наукове глумачення умовного позначення звуків	Прийоми роботи з ілюстративним матеріалом нового «Букваря» (авт. Захарійчук М.Д., Науменко В.О.)	Ігрова діяльність на уроках навчання граматики, сюжетно рольові, мовні та мовленнєві ігри	Моделювання уроку добуварного періоду. Моделювання слів. Звуковий аналіз слова	Моделювання уроків читання і письма букварного періоду	Основні завдання післябукварного періоду. Структура і методика уроків читання і письма післябукварного періоду	Методи і прийоми навчання української мови в початкових класах	Форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови	Методика вивчення фонетики в початковій школі	Методика вивчення лексики в початковій школі	Методика вивчення орфографії в початковій школі	Методика вивчення граматики в початковій школі
Самостій на робота	5 балів		5 балів	5 балів			5 балів							
Види поточного контролю	МКР №1 (25 балів)								МКР №2 (25 балів)		МКР №3 (25 балів)			
Підсумковий контроль	Екзамен (40 балів)													
Загальна кількість балів	Відв. лекцій – 4 б., сем. – 4 б., роб. на сем. - 40 б., МКР – 75 б., практ. зан. -130 б., сам. роб. – 80 б., екзамен – 40 б. Разом - 333 балів. Коефіцієнт – 5,55.													

